

شرح مکاسب

جلد پنجم

شرح بیع

تألیف: علی محمدی

- علی محمدی خراسانی.

شرح مکاسب، علی محمدی خراسانی، - قم: الامام الحسن بن علی (علیه السلام)،

۱۳۸۶.

۹ مجلد.

ISBN: 978-964-7686-17-4 (ج. ۵)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: به صورت زیر نویس

۱. انصاری، مرتضی، ۱۲۱۴-۱۲۸۱ق. شرح مکاسب استاد محمدی

خراسانی. ۲. فقه شیعه. الف. انصاری، مرتضی، مکاسب. شرح. ب. عنوان. ج. عنوان: مکاسب.

شناسنامه کتاب

☐ نام کتاب: شرح مکاسب جلد ۵

☐ علی محمدی خراسانی

☐ ناشر: الامام الحسن بن علی (علیه السلام)

☐ نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۶

☐ تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

☐ قیمت: ۳۰۰۰ تومان

☐ چاپخانه: پاسدار اسلام

☐ صحافی: مشعر

مراکز پخش:

۰۲۵۱-۷۷۴۸۳۸۳

۰۲۵۱-۷۷۰۲۹۲۳

فهرست مطالب

مقبوض به عقد فاسد

خاتمه «مقبوض به عقد فاسد»	۵
حالات سه گانه قبض و اقباض ...	۵
حالت اول	۵
حالت دوم	۵
حالت سوم	۶
دو نکته در رابطه با عقد فاسد	۶
نکته اول «منظور شیخ از عقد فاسد و بیان احتمالات در آن»	۶
نکته دوم «عنوان مسئله و بیان در حکم و ادله در صدر مسأله»	۶

فرع اول : ضمان

بیان در نوع ضمان در اسلام	۹
---------------------------	---

- ۱- ضمان تنجیزی ۹
- ۲- ضمان تعلیقی ۹
- ادله چهارگانه ضمان مقبوضی به عقد فاسد ۱۰
- ۱- شهرت فتوائیه ۱۰
- ۲- اجماع منقول «مدعای بزرگان در رابطه با ضمان» ۱۰
- ۳- حدیث نبوی ۱۱
- بیان دو مناقشه «در رابطه با حدیث نبوی» ۱۱
- الف: مناقشه در سند حدیث ۱۱
- خاتمه بحث سندی ۱۲
- ب: مناقشه در بحث دلالت حدیث ۱۳
- دو نظر در باب دلالت حدیث ۱۳
- نظر اول ۱۳
- نظر دوم ۱۳
- مقدمه: فرق بین حکم وضعی و تکلیفی ۱۴
- دلیل چهارم «مرسله جمیل بن دراج» ۱۵
- کیفیت استدلال به روایت جمیل بن دراج ۱۶
- اقسام ضمان ۱۶
- ۱- ضمان تلف ۱۶
- ۲- ضمان اتلاف ۱۷
- جواب مرحوم شیخ در رابطه با اتلاف ۱۷
- دو قاعده کلی در رابطه با اصل بحث ۱۸

۱- اصل	۱۸
۲- عکسی	۱۸
تاریخچه قاعده	۱۸
- بیان شیخ طوسی در رابطه با قاعده ثانیه با عکس	۱۹
- نظریه بزرگان در رابطه با دو قاعده مذکور	۱۹
- بیان دو مطلب در مورد دو قاعده	۱۹
۱- معنای دو قاعده مذکور	۱۹
۲- مدرک دو قاعده مذکور	۱۹
مقام اول معنای دو قاعده مذکور و تجزیه کلمات	۱۹
۱- کلمه کل عقد و نکته های آن	۱۹
نکته اول الف: بیان معنای مراد از کلمه عقد	۱۹
نکته دوم ب: تقسیم معاملات	۲۰
۱- معاملاتی که ایجاب و قبول لازم دارد	۲۰
۲- معاملاتی که از ایقاعات هستند	۲۰
۳- معاملاتی که مورد اختلاف قرار گرفته اند	۲۰
نظر شیخ انصاری در معاملات اختلافی و ادله ایشان	۲۰
مراد از عقد در قاعده	۲۰
۲- کلمه ضمان و دو احتمال	۲۱
احتمال اول الف: رأی شیخ انصاری	۲۱
احتمال دوم ب: توهمات دیگران	۲۲
انواع تدارك (سه نوع)	۲۲

- ۱- تدارك به عوض جعلی ۲۲
- ۲- تدارك به عوض واقعی ۲۲
- ۳- تدارك به اقل الامری ۲۳
- احتمالات پنج گانه در رابطه با معنای ضمان ۲۳
- ۱- ضمان مشترك لفظی میان سه معنا ۲۳
- ۲- ضمان مشترك معنوی میان سه معنا ۲۴
- ۳- ضمان عند الاطلاق ۲۴
- ۴- ضمان در هر دو قاعده، ضمان به عوض جعلی ۲۵
- ۵- مغایرت داشتن معنای ضمان در عقد صحیح و فاسد ۲۷
- نکته سوم: در رابطه با کلمه «کل عقد» ۲۷
- سه دسته عقود ۲۷
- ۱- عقودی که به طور کلی موجب ضمان است ۲۷
- ۲- عقودی که به طور کلی موجب ضمان نیست ۲۷
- ۳- عقودی که بعضی از اصناف آن موجب ضمان است ۲۷
- چهار احتمال متصور در رابطه با مقصود از «کل عقد» ۲۸
- ۱- مراد خصوصی انواعی باشد ۲۸
- ۲- مراد خصوصی اصنافی باشد ۲۸
- ۳- مراد خصوصی افرادی باشد ۲۸
- ۴- مراد اعم از صنف و نوع باشد ۲۸
- عدم ضمان در عاریه صحیح و نظر مرحوم شیخ ۲۹
- نکته مستفاد از قاعده «کل عقد و مطالب در آن باب» ۲۹

مطلب اول: گاهی عقد به نفسه مقتضی ضمان است.....	۲۹
مطلب دوم: گاهی در شرطی در ضمن آن موجب ضمان می شود.....	۲۹
مصادیق مطلب دوم.....	۲۹
۱- عاریه غیر ذهب و فضه.....	۲۹
۲- اجازه بدون شرط ضمان.....	۳۰
۳- هبه معروضه.....	۳۰
دو مبنا در رابطه با فرض سوم.....	۳۰
برداشت شیخ انصاری و دیگران از قاعده «کل عقد».....	۳۱
بیان شیخ طوسی و استدلال ایشان به قاعده اقدام.....	۳۳
سوم: کلمه در قاعده «کل عقد» حرف باء.....	۳۴
بیان دو معنا از معنایی حرف باء که با ما نحن فیه متناسب است.....	۳۴
احتمالات متصور عقد فاسد.....	۳۷
۱- عدم صحت قیاس عقد فاسد به صحیح.....	۳۷
۲- علت ضمان، خود عقد باشد.....	۳۷
۳- جواب مرحوم شیخ از این دو احتمال و فتوی خود شیخ.....	۳۷
چهار کلمه صحیح و فاسد.....	۳۷
۱- معنای این دو کلمه.....	۳۷
مقام دوم: تصدیق و مدرک قاعده مذکور.....	۳۸
قاعده مذکور در لسان فقهاء.....	۳۸
نقد و بررسی سخن و ادله شهید ثانی در باب رهن مشروط.....	۳۸
جواب اشکالات مرحوم شیخ انصاری به ادله شهید ثانی.....	۳۸

۴۲.....	استدلال به دو قاعده دیگر در رابطه با ضمان در باب منافع
۴۳.....	مقدمه : نتیجه قاعده «کل عقد»
۴۴.....	توجیه مرحوم شیخ انصاری سخن شیخ طوسی در مورد قاعده اقدام
۴۵.....	خلاصه : سه قاعده مذکور
۴۵.....	برخی از اعمالی که شخصی شرعاً ضامن است بدون اینکه نفعی برده باشد
۴۶.....	فتوی و استدلال دو طایفه در این باب
۴۷.....	آخرین نکته در باب قبض و اقباض
۴۸.....	چهار فرض در این باب و رأی مرحوم شیخ انصاری
۵۱.....	نتیجه چهار فرض مذکور
۵۱.....	بیان عکس قاعده (کل عقد)
۵۱.....	بررسی دو مقام در این بحث
۵۱.....	مقام اول
۵۱.....	مفاد قاعده
۵۱.....	خلاصه : مقصود از عقل
۵۶.....	عقیده شیخ انصاری در زمان عینی مستأجره
۵۷.....	نقد و بررسی چهار اشکالات وارده بر عمومیت قاعده عکسی
۵۷.....	۱- استعاره محرم
۵۷.....	چهار صورت در این رابطه
۵۷.....	الف : استعاره محل از محل
۵۸.....	ب : استعاره محل از محرم
۵۸.....	ج : استعاره محرم از محل

فهرست مطالب ۵۵۳

۲- ویشکل : ماده نقض دوم ۵۹

۳- ویمکن : ماده نقضی سوم ۶۱

۴- ویمکن : ماده نقضی چهارم ۶۲

۲- مدرک قاعده عکسی ۶۳

مستفاد کلام شیخ طوسی و شهیدی ۶۳

حاصل فرمایشات شیخ انصاری در رابطه با بیان شیخ طوسی ۶۴

ان قلت اشکالات شیخ انصاری به مسأله اولویت و اصل قاعده مذکور ۶۴

قلت جواب شیخ به اشکال بر قاعه مذکور ۶۵

نکته ۶۷

فرع دوم : وجوب ردّ فوری در حرمت امساك

امر دوم از امور متفرع بر مقبوك حرمت امساك است ۶۹

نکته : لسان روایات ۶۹

ذکر سه دلیل در رابطه با مطلب ۷۰

۱- ادعای نفی خلاف ۷۰

۲- حدیث حضرت حجة علیه السلام ۷۱

۳- تمسک مرحوم شیخ انصاری به حدیث نبوی «لا یحل مال ...» ۷۱

اشکالهایی که بر دو حدیث وارد شده و جوابهای آنها ۷۲

نظر مشهور در مسأله ۷۲

توجیه کلام بزرگان ۷۳

فرع سوم: منافع مستوفات و غیر مستوفات

- ۷۵..... ضمان منافع
- ۷۵ بررسی سه بحث که در این مسأله است
- ۷۵..... بحث ۱- راجع به حور عین
- ۷۵..... بحث ۲- راجع به منافع مستوفات
- ۷۵..... رأی مرحوم شیخ در این بحث و ذکر چند دلیل
- ۷۶ بحث ۳- عموم حدیث نبوی ﷺ «لا یحل مال ...»
- ۷۶..... کیفیت استدلال
- ۷۷ تمسک ابن همزه بر عدم ضمان مشتری منافع مستوفات به حدیث نبوی
- ۷۷..... بیان چهار احتمال در رابطه با حدیث (الخراج بالضمن)
- ۷۷ احتمال اول
- ۷۸ احتمال دوم
- ۷۹..... احتمال سوم
- ۸۱..... احتمال چهارم
- ۸۱ ماده نقضی به تفسیر مشهور و شیخ اعظم وارد شده
- ۸۲..... جواب از این ماده نقضی
- ۸۳..... چکیده سخن در رابطه با حدیث نبوی (الخراج بالضمن)
- ۸۴ استدلال بعضی از فقهاء در رابطه با رد فتوی ابن همزه به حدیث زرارہ
- ۸۴..... بیان مرحوم شیخ انصاری در رابطه با این حدیث
- ۸۵..... بحث سوم: راجع به منافع غیر مستوفات
- ۸۶..... مرحوم شیخ انصاری در این رابطه چهار قدم دارد

فهرست مطالب ۵۵۵

قدم اول ۸۶

قدم دوم ۸۷

قدم سوم ۸۸

حاصل اقوال پنج گانه ۹۱

قول ۱ ۹۲

قول ۲ ۹۲

قول ۳ ۹۲

قول ۴ ۹۳

قول ۵ ۹۳

قدم چهارم ۹۳

فرع چهارم: مثلی و غیبی

بیان مطالبی در رابطه با اصل بحث ۹۸

مطلب اول (تعریف مثلی و غیبی) ۹۸

انواع تعریف هفتگانه در این مطلب ۹۸

تعریف اول ۹۸

اشکال شیخ به تعریف مشهور و جواب آن ۱۰۰

نتیجه جواب از اشکال در رابطه با مثلی ۱۰۱

اشکال مقدس اردبیلی به تعریف مشهور ۱۰۱

دو ایراد اساسی بر تعریف مشهور ۱۰۳

ایراد اول ۱۰۳

۵۵۶	شرح مکاسب
۱۰۳	تقسیم این ایراد به شق
۱۰۳	شق اول
۱۰۴	شق دوم
۱۰۴	ایراد دوم
۱۰۴	تقسیم ایراد دوم به دو شق
۱۰۴	شق اول
۱۰۵	شق دوم
۱۰۵	شواهدی بر اثبات مدعی
۱۰۵	شاهد اول و دوم
۱۰۶	شاهد سوم و چهارم
۱۰۶	رای شیخ اعظم در رابطه با قلت و کثرت
۱۰۷	تعریف دوم و اشکالات این تعریف
۱۰۷	تعریف سوم
۱۰۸	تعریف چهارم
۱۰۸	تعریف پنجم
۱۰۸	تعریف ششم
۱۰۹	تعریف هفتم
۱۰۹	نتیجه تعریفهای مذکور
۱۰۹	مطلب دوم
۱۰۹	مقدمه
۱۱۰	عمل عرف عام و عقلا

فتوی فقها در رابطه با مصادیق مشکوک	۱۱۱
در این رابطه مرحوم شیخ در دو مرحله بحث می کند	۱۱۳
مرحله اول و دوم	۱۱۳
مقدمه: در رابطه با مقتضای اصل عملی	۱۱۴
مقتضای اصل عملی چیست؟	۱۱۴
در این رابطه چهار وجه ذکر کرده اند	۱۱۴
وجه یک: مقتضای اصل در مصادیق مشکوک ضمان به ...	۱۱۴
وجه دو: مقتضای اصل در مصادیق مشکوک ضمان به ...	۱۱۴
وجه سه: مالک اصلی مخیر باشد	۱۱۴
وجه چهار: ضامن مخیر باشد	۱۱۵
مراحل چهارگانه مرحوم شیخ	۱۱۵
مرحله اول و دوم	۱۱۵
مرحله سوم	۱۱۶
مرحله چهارم	۱۱۷
فرض بین مرحله اول و چهارم	۱۱۸
مقتضای اصل لفظی	۱۱۸
نتیجه: مقتضای عمومات و اطلاقات	۱۲۰
مدعای مشهور و ادله آن	۱۲۰
سه دلیل مکاسب	۱۲۱
۱- اجماع	۱۲۱
۲- مقتضای عرف	۱۲۱

۱۲۱.....	۳- تمسک شیخ طوسی به آیه (اعتداء)
۱۲۱.....	احتمالات چهارگانه در مورد مفاد آیه شریفه
۱۲۱.....	احتمال اول
۱۲۲.....	احتمال دوم و سوم و چهارم
۱۲۲.....	اعتراضات به استدلال به آیه
۱۲۲.....	اعتراض اول و جواب آن
۱۲۳.....	اعتراض دوم و جواب مرحوم شیخ از آن
۱۲۳.....	اعتراض سوم
۱۲۳.....	قضاوت شیخ انصاری در مورد اعتراضات
۱۲۵.....	مسئله
۱۲۶.....	مقتضای ادله در فرض قیمی که مثل نداشته باشد
۱۲۷.....	اقتضای ادله در مورد چیزی که نقصان فاحشی بداء کرده
۱۲۸.....	نتیجه: مختار مشهور با مقتضای دو دلیل مذکور
۱۲۹.....	رای مرحوم شیخ در رابطه با اجماع و دلیل خاص
۱۲۹.....	مقدمه
۱۳۰.....	جمع بندی مقتضای دلیلین و رای مشهوری

فرع پنجم

۱۳۳.....	صور متصور در این فرع
۱۳۳.....	۱ و ۲ و ۳ و ۴
۱۳۳.....	سخن علامه در قواعد

فهرست مطالب ۵۵۹

تصویر دو صورت مرحوم شیخ ۱۳۴

صور ۱- گاهی منشأ ازدیاد ترقی بازار است ۱۳۴

سخن و ادله شیخ طوسی در خلاف و مبسوط ۱۳۴

دو احتمال در کلمه فحوی حکم مشهور ۱۳۵

۱- فحوی یعنی مفهوم ۱۳۵

۲- فحوی یعنی اولویت ۱۳۵

صورت دوم تصویر مرحوم شیخ ۱۳۶

فرع ششم

«اگر مثل متعذر فرض شد چه باید کرد؟» ۱۳۹

رای مرحوم شیخ تفصیل است ۱۳۹

ادله مرحوم شیخ ۱۳۹

الف: جمع بین حقین ۱۳۹

ب: آیه شریفه (اعتداء) ۱۴۰

اطلاق فتاوی فقهاء ۱۴۱

بیان حکم مسأله ۱۴۳

احتمالات علامه در قواعد ۱۴۵

نکات این بحث ۱۵۰

نکته اول ۱۵۰

نکته دوم ۱۵۰

بررسی و وجه مختار احتمالات ۱۵۱

۱۵۳	 فروعات
۱۵۳	 فرع یا مطلب اول: دو وجه تعدد
۱۵۳	 ۱- تعذر ابتدائی
۱۵۳	 ۲- تعذر عارضی
۱۵۷	 فرع دوم: چهار ضابطه ملاک تعذر
۱۵۷	 ۱- علامه در تذکره
۱۵۷	 ۲- شهید در مسالک
۱۵۸	 ۳- محقق ثانی
۱۵۸	 ۴- سخن مرحوم شیخ
۱۶۱	 فرع یا مطلب سوم: ملاک تقویم در مثل تعذر
۱۶۴	 فرع یا مطلب چهارم: مطالبه مالک با فرض متعذر
۱۶۵	 سخن شیخ طوسی در مبسوط
۱۶۶	 اعتراض مرحوم شیخ مبسوط
۱۶۶	 فرع یا مطلب پنجم: جنسی از مالیت افتاده باشد
۱۶۸	 فرع یا مطلب ششم: مبانی شیخ در مطلب
۱۶۸	 ۱- مبنای مشهور
۱۶۹	 ۲- مبنای جماعتی
۱۶۹	 ۳- احتمال دوم

فرع هفتم: ضمان قیمیات

۱۷۲	 سه رأی در این باره
-----	--------------------------

۱- رأی و ادله مشهور	۱۷۲
نقد و بررسی سخن و ادله مشهور	۱۷۴
۲- رأی بعضی از فقهاء	۱۷۶
۳- رأی مرحوم شیخ تفصیل	۱۷۸
شش احتمال متصور در رابطه با اختلاف قیمت سخنان بزرگان در این باب ..	۱۷۹
نظریه اول	۱۷۹
نقد و بررسی این نظریه	۱۸۰
ادعا و استدلال ابن ادریس حلی در باب غصب	۱۸۱
بررسی مفاد صحیحہ ابی ولاد	۱۸۳
نظریه دوم	۱۸۳
سه فراز از مورد استشهاد صحیحہ ابی ولاد	۱۸۷
فراز اول	۱۸۷
احتمالات متصوره مرحوم شیخ	۱۸۷
احتمال اول: عبارت بصورت اضافه باشد	۱۸۷
احتمال دوم: عبارت به صورت منقطع از اضافه باشد	۱۸۹
احتمال سوم: عبارت به صورت منقطع باشد	۱۹۰
اعتراض محشین به احتمال مرحوم شیخ	۱۹۱
فراز دوم	۱۹۲
فراز سوم	۱۹۳
نتیجه: صحیحہ ابی ولاد	۱۹۵
اقوال در رابطه با اختلاف قیمت روز و زمان	۲۰۴

- ۲۰۲ قول اول: میزان قیمت يوم التلف
- ۲۰۴ قول دوم: میزان قیمت يوم الغصب و الضمان
- ۲۰۴ قول سوم: اعلی القیم يوم الضمان الى يوم التلف
- ۲۰۴ ادله قول سوم
- ۲۰۴ دلیل اول: از شهید ثانی
- ۲۰۵ دلیل دوم: مشهور
- ۲۰۶ دلیل سوم: صاحب ریاض
- ۲۰۷ دلیل چهارم: مشهور
- ۲۰۸ والی صل - خلاصه
- ۲۰۹ دلیل پنجم
- ۲۱۰ دلیل ششم: سرائر
- ۲۱۰ دلیل هفتم - حدیث علی الید
- ۲۱۱ مجموع احتمالات بر مبنای مشهور (۶ عدد)
- ۲۱۳ رأی مرحوم شیخ
- ۲۱۵ سه منشأ برای ارتفاع قیمت
- ۲۱۵ ۱- کمیاب بودن
- ۲۱۵ ۲- ترقی بازار
- ۲۱۵ ۳- ارتفاع قیمت سبب افزایش عین است
- ۲۱۶ بررسی قسم سوم ارتفاع قیمت

بدل حیلولة

چهار عنوان در باب مثلیات و قیّمات	۲۱۹
۱- عنوان تلف	۲۱۹
۲- عنوان تعذر وصول	۲۱۹
ادله در این عنوان (دو دلیل)	۲۱۹
دلیل اول- قاعده ید	۲۲۰
دلیل دوم- قاعده لا ضرر	۲۲۰
دلیل سوم- قاعده سلطنت	۲۲۰
دلیل چهار- اخبار	۲۲۱
ملاك تعذر وصول	۲۲۶
عنوان سوم: خروج از ملکیت	۲۲۶
دو بحث در باب بدل حیلولة	۲۲۶
۱- بدل	۲۲۶
۲- عین مال	۲۲۶
ادله عده ای از بزرگان در رابطه با مالکیت بدل	۲۲۶
۱- اجماع	۲۲۷
۲- اخبار ضمانات	۲۲۷
اعتراضات و جوابها در این باب	۲۲۸
اقول: تحلیل مرحوم شیخ	۲۲۹
فرض دیگر: تدارک بخش تقلیل از منافع	۲۳۲

۵۶۴ شرح مکاسب

عنوان چهارم: عین مضمونه در دست غاصب از مالیت سقوط کند	۲۴۱
رای علامه در قواعد و مرحوم شیخ در این باب	۲۴۱
فروعات در رابطه با تعذر وصول	۲۴۲
فرع اول: حکم در این باب	۲۴۲
فرع دوم: رأی فقهاء	۲۴۳
مدعای مرحوم شیخ	۲۴۴
نقد و بررسی رأی مشهور	۲۴۵
نتیجه بررسی	۲۴۵
فرع سوم: مفقود شدن عین مال	۲۴۶
فرع چهارم: عین در دست ضامن	۲۴۸
سه وجه در عبارت مرحوم شیخ	۲۴۹
وجه اول	۲۴۹
وجه دوم	۲۴۹
مختار مرحوم شیخ	۲۴۹
وجه سوم	۲۵۰
فرع پنجم: حبس مال	۲۵۳
رای مرحوم شیخ	۲۵۳
مختار اساطین فقه	۲۵۳
فرع ششم: تلف شدن عین در حبس	۲۵۵
خاتمه این بحث	۲۵۶

شروط متعاقدين

تقسيمات سه گانه اين بخش	۲۵۹
الف : شروط صيغه	۲۵۹
ب : شروط متعاقدين	۲۵۹
ج : شروط عوضين	۲۵۹

شرط اول و دوم : بلوغ و عقل

مسئله اول : دو بحث در مورد صبي و صبيه	۲۶۱
۱- عبادات صبي	۲۶۱
۲- معاملات صبي	۲۶۲
سه عنوان در معاملات صبي	۲۶۲
۱- تصرفات استقلالي	۲۶۲
۲- تصرفات غير استقلال	۲۶۲
۳- انشاءات صبي	۲۶۲
بررسی رأی و ادله مشهور	۲۶۲
اعتراض و جواب مرحوم شيخ به ادله مشهور	۲۶۹
بررسی مرحوم شيخ در رابطه با حديث رفع قلم	۲۷۲
رأی مرحوم شيخ در رابطه با واجبات	۲۷۳
نتيجه محاسبات در باب انشاءات صبي	۲۸۵
سه دسته روايت در باب جنايات صبي	۲۸۵
الف : روايت عمد صبي	۲۸۵

ب: روایات دال بر حکم مذکور	۲۸۵
ج: روایات عمد الصبی خطا و دیه و جنایت و قلم از صبی	۲۸۶
نتیجه اخبار	۲۹۱
بیان علامه در تذکره	۲۹۱
مختار مرحوم شیخ: به پیروی از مشهور	۲۹۳
بیان اصل مطلب در معاملات صبی و تمسک به روایت سکونی بر ...	۲۹۶
توجیه روایات از طرف مرحوم شیخ	۲۹۸
دو بحث در رابطه با معاملات صبی	۳۰۱
۱- از نظر حکم وضعی	۳۰۱
۲- از نظر حکم تکلیفی	۳۰۲
بررسی حکم تکلیفی	۳۰۲
جمع بندی مرحوم شیخ	۳۰۹
دو اعتراض مرحوم شیخ	۳۱۰

شرط سوم: قصد

مسئله دوم: قصد	۳۱۵
فهرست صور مسئله	۳۱۵
۱- متکلم از الفاظ قصد ندارد	۳۱۵
۲- گاهی لافظ صرف لفظ را قاصد است	۳۱۵
۳- گاهی صرفاً فعل خاصی را قصد می کند	۳۱۶
۴- گاهی لفظ و معنا را قاصد است	۳۱۶

۵- گاهی قصد کرده اما نه قصد جدّی	۳۱۶
۶- گاهی لفظ و معنا را قصد کرده ولی نه قصد منشأ نکرده	۳۱۷
۷- گاهی از الفاظ غیر صریح استفاده کرده	۳۱۷
۸- در عقد شرطی کرده که از سایر شروط نیست	۳۱۷
عقد هائی که فاقد قصد هستند	۳۱۸
۱- عقد فضولی	۳۱۸
۲- عقد مکره	۳۱۸

شرط چهارم: تعیین مالکها

شروط چهارم تعیین مالکین	۳۲۱
احتمالات چهارگانه در رابطه با تعیین مالکین	۳۲۱
احتمال اول	۳۲۱
احتمال دوم	۳۲۱
احتمال سوم	۳۲۱
احتمال چهارم	۳۲۲
سخن مرحوم محقق تستری در مقایس	۳۲۲
دو حالت عقد مطلق	۳۲۵
حالت اول	۳۲۵
حالت دوم	۳۲۶
ادله اشتراط تعیین مالکین	۳۲۶
الف: دلیل عقلی	۳۲۶

۳۲۶	ب: دلیل شرعی
۳۲۷	ج: اصالة الفساد
۳۲۷	ثمره بحث تعیین مالکین
۳۲۸	سه وجه در جایی که تعیین مالکین لازم نیست
۳۲۸	الف: احد الامرین
۳۲۸	ب: مطلقا تعیین واجب نیست
۳۲۹	ج: قول به تفصیل
۳۳۰	فروع متفرعه بر قول وسط (ب)
۳۳۰	فرع اول
۳۳۰	فرع دوم
۳۳۱	فرع سوم
۳۳۳	فرع چهارم
۳۳۳	نقد و بررسی سخنان صاحب مقایس سخن مرحوم شیخ انصاری
۳۳۶	نتیجه
۳۳۷	یک نکته
۳۳۷	بررسی بخش دوم سخنان صاحب مقایس
۳۳۷	بیان مرحوم شیخ در این باب
۳۳۹	حکم (باغ مال غیره لنفسه)
۳۳۴	جان کلام
۳۴۵	تقسیم بندی مبحث تعیین مالکین
۳۴۵	بخش اول: تعیین

فهرست مطالب ۵۶۹

بخش دوم ۳۴۵

مقدمه: آیا تعیین مشتری هم لازم است؟ ۳۴۵

تصور سه فرض در ما نحن فیه ۳۴۵

۱- علم بعدم اراده ۳۴۵

۲- عدم العلم یا شک ۳۴۶

دو احتمال متصور در ما نحن فیه ۳۴۶

۱- مطلقاً لازم است ۳۴۶

۲- مطلقاً لازم نیست ۳۴۷

رای مرحوم شیخ ۳۴۷

بیان علامه در تذکره ۳۴۸

قد ینال: تفاوت نکاح و اخوات آن با بیع ۳۴۸

فرق اول ۳۴۸

فرق دوم ۳۴۹

جواب مرحوم شیخ از دو فرق ۳۴۹

شرط پنجم: اختیار متعاقدین

واژه اختیار ۳۵۵

ادله پنج گانه شرط اختیار ۳۵۷

۱- اجماع ۳۵۷

۲- آیه (ولا تأکلوا...) ۳۵۷

۳- روایات ۳۵۷

۳۵۷.....	۴- حدیث رفع
۳۶۰.....	۵- روایات بطلان طلاق مکره
۳۶۰.....	رای فقهاء در باب مکره
۳۶۰.....	توجیه مرحوم شیخ کلام فقهاء
۳۶۷.....	تعریف اکراه
۳۶۷.....	پنج شرط برای صدق اکراه
۳۶۷.....	شرط اول
۳۶۸.....	شرط دوم
۳۶۹.....	شرط سوم
۳۶۹.....	شرط چهارم
۳۶۹.....	شرط پنجم
۳۷۰.....	والحاصل: حاصل کلام
۳۷۱.....	شرط دیگری از شروط اکراه
۳۷۱.....	مقدمه: شقوق امکان و عدم امکان تفصی از ضرر
۳۷۱.....	چهار سؤال
۳۷۱.....	۱- بحث موضوعی
۳۷۱.....	۲- بحث حکمی
۳۷۱.....	۳- فرق بین معاملات و غیر معاملات
۳۷۱.....	۴- تفصی از ضرر
۳۷۱.....	جواب مرحوم شیخ از سؤال ۱ و ۲
۳۷۴.....	در رابطه با جواب مرحوم شیخ سه قدم برداشته

فهرست مطالب ۵۷۱

قدم اول ۳۷۴

قدم دوم ۳۷۷

قدم سوم ۳۸۱

والحاصل ۳۸۴

ثم ان : بیان شقوق اکراه ۳۸۴

ترتیب اثرات اکراه ۳۹۰

فروع اثرات اکراه ۳۹۰

فرع اول ۳۹۰

فرع دوم ۳۹۱

سخن مرحوم علامه در تحریر ۴۰۴

عبارات اساطین فقه در باب مکروه ۴۰۵

الف : در تحریر ۴۰۵

ب : در مسالک ۴۰۵

ج : در نهاية المرام ۴۰۵

د : بعضی الاجله ۴۰۶

هـ : بعض المعاصرین ۴۰۷

سه بحث از مرحوم شیخ در رابطه با ۵ عبارت مذکور ۴۰۷

۱- بحث با صاحب جواهر ۴۰۷

۲- بحث با فاضل هندی ۴۰۸

۳- احتمالات شش گانه متصور در کلام علامه ۴۰۹

احتمال اول : اما ان لا یكون ۴۰۹

- ۴۱۰ احتمال دوم: وکذا لا ینبغی
- ۴۱۱ احتمال سوم: وان کان الداعی
- ۴۱۱ احتمال چهارم: او کان الداعی
- ۴۱۲ احتمال پنجم: وان کان الداعی
- ۴۱۳ احتمال ششم: وقد یكون
- ۴۱۴ توجیع مرحوم شیخ در رابطه با احتمال اول
- ۴۱۴ دو فرع دیگر با مسأله اشتراط اختیار و عدم اکراه
- ۴۱۴ فرع اول: بیان دو حالت برای فرد مکروه
- ۴۱۴ ۱- عدم رضایت به معامله سابق
- ۴۱۴ ۲- اجازه لاحق و رضایت به معامله سابق
- ۴۱۴ دو قول در رابطه با اجازه لاحق
- ۴۱۴ ۱- نظر مشهور
- ۴۱۵ ۲- گروهی از فقهاء
- ۴۱۵ ادله مشهور
- ۴۱۵ ۱- شهرت فتوائیه
- ۴۱۵ ۲- اجماع منقول
- ۴۱۵ ۳- مقتضی موجود و مانع مفقود
- ۴۱۶ نقد و بررسی مرحوم شیخ در رابطه با سخن گروه دوم که ...
- ۴۱۶ ۱- مقارنت شرط صحة عقد
- ۴۱۷ ۲- عدم مقارنت، عدم صدق عقل
- ۴۱۸ ۳- طیب نفس عاقد شرط صحة است

۴- بحث مبنائی ۴۲۱

۵- آیه تجارت ۴۲۲

۶- حدیث رفع ۴۲۲

۷- یک قیاس ۴۲۳

جواب مرحوم شیخ از ادله هفت گانه ۴۲۳

آخرین فرع در باب بیع مکره ۴۳۸

آیا اجازه لاحقه ناقله است؟ یا کاشفه؟ ۴۳۸

پاسخ مرحوم شیخ و محاسبات شیخ ۴۳۸

۱- مقتضای قاعده و اصل ۴۳۸

۲- استصحاب عدم مالکیت ۴۳۹

۳- حدوث حلیّت تصوف ۴۳۹

شرط ششم: متقاعدین حریت است

مسئله چهارم: اگر هر دو یا یکی از دو نفر متقاعدین مملوکه بودند ۴۴۵

مرحوم شیخ در این رابطه دو بحث دارد ۴۴۵

مرحله ۱- لزوم اذن مولا ۴۴۵

ادله لزوم ۴۴۶

۱- آیه شریفه (ضرب الله مثلا...) ۴۴۶

۲- صحیح زراره ۴۴۶

مرحله ۲- اذن سابق و لاحق ۴۴۸

مدعای مرحوم شیخ و ذکر سه دلیل برای اثبات مدعا ۴۴۹

۴۴۹	 دلیل اول: عمومات و اطلاعات
۴۵۰	 دلیل دوم: صحیح زراره
۴۵۱	 دلیل سوم: روایات در رابطه با ازدواج عبد
۴۵۵	 سه نظریه در انشاءات عبد و امام
۴۵۵	 ۱- اذن سابق شرط صحه
۴۵۵	 ۲- رأی مرحوم شیخ
۴۵۵	 ۳- رأی صاحب جواهر
۴۵۶	 جواب مرحوم شیخ از صاحب جواهر و رد ادعای آن
۴۶۰	 مدرک مشهور در رابطه با حکم بطلان انشاءات عبد
۴۶۰	 ۱- آیه شریفه عبداً مملوفاً...
۴۶۰	 ۲- روایات
۴۶۰	 فرع
۴۶۱	 دو شعبه فرع
۴۶۱	 ۱- وکالة عبد
۴۶۱	 ۲- دستور شخص موکل
۴۶۱	 فروضات بخش اول (سه فرض)
۴۶۱	 ۱- امضاء مولی قبل از بیع
۴۶۱	 ۲- دستور شخص موکل
۴۶۱	 ۳- عدم اذن مطلقاً
۴۶۲	 رأی مرحوم شیخ در مانحن فیه
۴۶۲	 نقد و بررسی سخن قاضی ابن برآج و اعتراض مرحوم شیخ

بخش دوم: وکالت در خرید عبد	۴۶۳
رای عده ای از فقهاء در ما نحن فیه	۴۶۳

شرط هفتم: مالک یا مأذون بودن متقاعدين

مسئله پنجم: شعب این مسئله (دو شعبه)	۴۶۵
الف: اذن از مالک اصلی	۴۶۵
ب: اذن از شارع مقدس	۴۶۶
تقسیم بندی شروط به شرط صحت و شرط لزوم	۴۶۷
بیان مطلب مرحوم شهیدی در حاشیه	۴۶۸
سخن علامه در قواعد	۴۶۹
سخن علامه در قواعد و اعتراض محقق ثانی به علامه در رابطه عقد فضولی	۴۶۹
بحث موضوعی در رابطه با عقد فضولی	۴۷۰
دو تعریف فقها در رابطه با واژه فضولی	۴۷۱
۱- سخن مرحوم شهید	۴۷۱
۲- سخن بعضی از فقهای عامه در ما نحن فیه	۴۷۲
اگر غیر مالک یا غیر وکیل و ولی با علم به رضای باطنی مالک انشاء بیع نمودند آیا انشاء فضولی و موقوف به اجازه است یا از فضولی بودن خارج است؟	
چهار قدم مرحوم شیخ در این رابطه	۴۷۳
قدم اول: ظاهر اصحاب	۴۷۳
قدم دوم: رای خود مرحوم شیخ	۴۷۴
قدم سوم: ثم لو سلم	۴۷۹

- ۴۸۰ قدم چهارم: ثم آنه
- ۴۸۱ بیان سه مسأله در رابطه با بیع فضولی
- ۴۸۳ مسئله اول: فضولی از طرف مالک متاعی را بفروشد
- ۴۸۳ سخنان اساطین فقه و ادله آنان در ما نحن فیه
- ۵۰۹ جمع بندی ادله صحه بیع فضولی
- ۵۰۹ مؤیدات مرحوم شیخ بر صحه بیع فضولی
- ۵۱۰ مؤید اول: اخبار خاصه در باب مضاربه
- ۵۱۳ مؤید دوم: اخبار خاصه در باب تجارت
- ۵۱۴ مؤید سوم: روایت ابن اثیم
- ۵۱۵ مؤید چهارم: صحیح حلی
- ۵۱۶ مؤید پنجم: موثقه عبدالله
- ۵۱۸ مؤید ششم: اخبار بطلان نکاح عبد بدون اذن سید
- ۵۲۰ بررسی ادله قائلیه به بطلان بیع فضولی
- ۵۲۷ جواب مرحوم شیخ از ادله آنان
- ۵۳۹ بیان دیگر بر بطلان بیع فضولی
- ۵۴۱ مسئله دوم: فضولی برای مالک متاعی را خریداری کند و یا ...
- ۵۴۱ بررسی اقوال و ادله در ما نحن فیه